

КОНСТАНТИН
СИМОНОВ

*Кўришмаймиз
энди сен билан*



КОНСТАНТИН
СИМОНОВ

*Кўришмаймиз
энди сен билан*

ҚИССА

Тошкент
«Қамалак»

Абдуворис АБДУМАЖИДОВ таржимаси

С $\frac{4702010201-5}{356(04)-91}$ 55—91

ISBN 5--633--00614--3

© «Художественная литература» 1999 г.



— 1 —

Барча хавф-хатар ортда қолганидан кейингина қизи Лопатинни кўргани Тимирязевкадаги госпиталга келди. Аслини олганда, энг хатарлиси у ярадор бўлиб дастлабки икки ҳафтани ўтказган Шепетовка остонасидаги армия госпиталида бўлганди. Лопатинни Москвага олиб келишганда у энди сал-пал тузалиб қолганди.

Бу ерга, Тимирязевкадаги офицерларга мўлжалланган палаталардан бирига қизини Гурский бошлаб келди. Одатда у редакциядан икки кун ўтказиб учинчи кунни зўрға вақт топиб келарди, кўпинча эса бунинг урдасидан чиқолмасди, шу боисдан унинг иккинчи кунни ҳам келгани Лопатинни ҳайрон қолдирди.

— Нима бало, муҳаррирга иш ташлаш эълон қилдингларми? — сўради Гурскийни кўриб Лопатин. Гурский ўзига ёқадиган олифтанамо сарғиш костюми ва

— Аҳволинг қ-қалай? — ҳамон эшик олдида туриб сўради Гурский. — Н-нега бугун ё-ётибсан, н-нега юр-маяпсан?

— Кеча рентгенга туширишган эди, ўпкамнинг кўриниши ёқмабди. Даволовчи врач ҳам комиссия кел-гунга қадар ётишни маслаҳат берди, акс ҳолда бу ердан чиқиб кетишга рухсат беришмасмиш...

— Агар ш-шунақа бўлса, у-узоқдан етиб келган бир аёл зоти к-касалингга т-таъсир қилмасмикан?

«Наҳотки у, барибир, Москвага келган бўлса? Гурский уни бу ерга бошлаб келаверибти-да!» — Лопатин ўзининг собиқ хотинини ўйлади ва ҳозир саломатлиги ҳар қандай нарсага чидаш беришини айтди.

— Хузурингга сен ўйлаганингдан кўра б-бутунлай бошқа одамни бошлаб келдим, — Гурский жилмайиб эшикни очди-да, ортига ўгирилиб деди: — У сонна-соғ экан, киравер.

Палатага бўйдор, елкалари кенг, таниб бўлмас даражада ўзгариб кетган, фақат болаларга хос аввалги чеҳраси билан ўзига ўхшаш қизи кириб келди. Остона хатлаб бир дақиқа тўхтади-да, ингичка ва узун оёқлари билан икки хатлаб каравот ёнига борди ва ёстиқнинг остидан кўтариб дадасини қучоқлади. Унинг эҳтиёт-корлигини сезиб, Лопатин у ёқдаги, Омскдаги госпиталда қизи иккинчи йили тунги санитаркалик қилаётганини, шу боисдан у ёстиқ билан қучоқлаган ва суйкалишдан қўрқиб фақат юзига лабини тегизиб қўйганди.

— Қўрқма, яна ўзинг чийиллаб қолма, — деди у қизининг елкасидан маҳкам қучоқлаб ва шунда у саломатлиги яхшиланиб қолганини, қўллари ҳам илгаригидек, қизи болалигида эслаб қолганидек кучли эканини сездди.

— Чийилламайман, — деди ўзини бахтиёр сезиб қизи ва болаларга хос чеҳрасидаги онасиникига ўхшаш думалоқ мовий кўзлари билан дадасига боқди. Лекин, барибир, бундан икки йил аввал Харьков остонасига кузатиб қўйган чеҳра эмасди. Юзи бир оз кенгайиб, ёноқлари бўртиб чиққан ва лаблари эн тортганди — қизалоқники эмас, балки аёлларникига ўхшаб қолган. «Катта бўбқонти, анча катта бўбқонти қизим!» деб кўйди ичида Лопатин.

— Қиз эмас, ч-чақмоқ тошнинг ўзгинаси! — деди Гурский каравотнинг нариги томонидаги курсига ўтириб. — Мендек кекса ҳаёсининг, т-тушуняпсанми, кўзойнаги терлаб кетди-ю, у бўлса йиғламайди-я.

У кўзойнагини олиб дастрўмоли билан артишга тутинди — ҳазиллашяптими ёки чиними, ким билади, уни ҳеч тушуниб бўлмасди.

— Мен ҳечам йиғламайман, — деди Нина ғурур билан. Кейин хижолат бўлиб қўшиб қўйди: — Энди ҳеч қачон йиғламайман. — Афтидан ўшанда, қирқ иккинчи йилда ҳозир ҳеч қачон йиғламаслигини айтган мана шу Гурскийнинг ҳузурида дадасининг шинелига юзини тутиб йиғлаганини эслаб қолди.

— Умуман, бу гапинг ҳақиқатга яқинроқ, — деди. Лопатин осмондан тушгандек Омскдан келиб қолган қизининг думалоқ мовий кўзларига тикилиб онасининг қуйилиб келаверадиган кўзёшларини эсларкан.

— Сени ким олиб келди?

Лопатин ёстиқни сал орқароқ суриб ўтириб олди.

— Бу ерга — Борис Александрович, — деди Гурский томон ўгирилиб Нина.

— Борис Александрович эмас, Боря амаки. С-сен билан бу ҳақда атиги икки йил аввал келишиб олгандик, дарров унутганингни қара-я.

Нина кулиб қўйди. Лопатин ҳам унга қўшилиб кулди.

— Бу ерга мен олиб келдим. Москвага эса иккала-мизнинг муҳарриримиз, — деди Гурский. — Бундан бир соат аввал у хонасига чақириб: «Г-гурский, бугун аллақайси поездда Омскдан Лоп-патиннинг қизи келиши керак. Мен чақиртиргандим, уни жўнатиб юборишибди. Лекин мен қайси поездлиги ёзилган қоғозни й-йўқотиб қўйдим. Қизни тошиб, Лопатиннинг ҳузурига олиб боринг. Аммо ёдингизда бўлсин, соат йигирмагача б-бош мақолани ёзиб бўлишингиз керак», деди. Унинг хонасидан чиқишга улгурмай, қоровул қўнғироқ қилиб, мени пастда аллақандай хонимча кутаётганини айтди. Ўзимнинг хонимчаларимга редакция остонасига қ-қадам босмасликни қатъиян тайинлаганим учун бу сенинг қизинг эканини, редакцияга етиб келишга ақли етганини дарров сездим.

— Госпиталга ҳам ўзим топиб келаверардим, —

р-рўпарангда турибди. Сизлар б-бемалол гаплашиб олинглар, мен йўлакда чекиб тураман. Мен яна б-бош мақола хусусида ўйлаб олишим керак. Бунақа нарса-ларни муҳаррир ҳеч қачон унутмайди, бу поезд номери ёзилган қоғоз эмас.

Гурский палатани, Лопатиннинг чап томонидаги бошини адёл билан ўраб ухлаб ётган қўшнисини ва халати билан ўзининг каравотида ўтириб уларнинг суҳбатини иштиёқ билан тинглаётган ўнг томондаги қўшнисини кўздан кечириб чиқди.

— Майор, чекувчилардан бўлсангиз, ю-юринг, мен-да «Қазбек» бор, бирга чекамиз.

— Чекувчиларданман, аммо унвоним капитан, — ўрнидан туриб деди ўнг томондаги қўшни.

— Барибир майор бўласиз-да! Тескарисини айтма-ганимга хурсанд бўлсангиз-чи.

Улар чиқиб кетишди.

— Уч йиллик уйқини уряпти, — ухлаётган қўшни-сига ишора қилиб деди Лопатин. — Ичидаги ўқ ва снаряд парчалари ҳали олиб ташланмагану асаблари гинг демайди. Мутлақо зиён-заҳматсиз.

— Ўзим навбатчилик қилганимда бир хил ярадор-ларнинг уйқисини кўриб ҳайрон бўламан. Бир хиллари мутлақо ухлашолмайди, бошқалари эса уйқидан бош-ларини кўтаришмайди, — деди Нина.

— Мен ҳам оғриққа қарамай, аввалига нуқул ух-лайвердим. Врачларнинг гапига қараганда, бу, кўп қон йўқотишдан экан.

— Буни биламан. Қанақа оғриқ, нимадан оғри-япти?

У ҳазилга йўймоқчи бўлувди, аммо қизи жиддий тортиб, сўзини бўлди:

— Дада, мен билан онамга гапиргандек гаплаш-манг! Агар ўзингиз тушунтириб бермасангиз, даволовчи врачдан ўзим суриштириб оламан. Ҳаммасини бошидан гапириб беринг.

Қизининг жиддий талабчанлиги унинг кулгисини қистатди.

— Майли, бошидан бўлса бошидан-да! Лекин так-рор бўлиб қолмаслиги учун кимдан нимани билиб олга-нингни айтиб бер.

— Ҳеч кимдан ҳеч нимани суриштирганим йўқ.

— Гурский-чи? — сўради Лопатин унинг сочларини силашдан ўзини зўрға тийиб.

— Гурскийингиз фақат ҳазиллашишни билади. «Ҳозир азамат д-дадангни кўрасан. У бутунлай соғайиб кетган. Ўзи сенга ҳаммасини г-гапириб беради». — Нина жаҳл билан Гурскийга тақлид қилди-ю, лекин бу жудаям ўринли чиққани учун ўзи ҳам кулиб юборди. — Мен фақат телеграммангиздаги: «Кўкрагимдан яраланиб, Москвага жўнатилдим, хатардан ўтиб олдим. Ҳеч қандай беҳуда гапларга ишонма. Даданг», — деган сўзларни ёддан биламан. Шундай ёзилганмиди? — сўради у телеграммани ёддан ўқиб.

— Шундай. Катта бўбқолганингни ҳисобга олиб сенга ёзганимга хурсанд бўл, тўғри сенга ёздим, амманга эмас.

— Тўғри қилгансиз. Аммам йўғида телеграммани олганим яхши бўлди. Кейин икки кун уни гапга тайёрладим.

— Қариб қолдимми? Жудаямми? — Катта опасининг табиати оғир экани ва уни бир нимага тайёрлаш лозимлигини тасаввур қилолмай хавотирлик билан сўради Лопатин.

— Нима деб ўйловдингиз? — Катталарга хос алам билан деди Нина. — Албатта, қариб қолганлар. Ҳозир ўқитувчиларга қанчалик оғир эканини биласизми?

— Тасаввур қиляпман.

— У раҳбар бўлган синфда ўқиётганлардан ярмидан кўпрогининг отаси йўқ. Ўзи эса йигирма олти йилдан бери шу мактабда ишляпти. Собиқ ўқувчиларидан қанчаси ҳалок бўлганини ҳисоблагани-ҳисоблаган. У деярли ҳаммасини билади. Кўни кеча уйга кела солиб йиғлаб юборди — аллақайси Виктор Подбельскийни ўлдиришибди, у қирқ беш ёшда экани, бир синфда икки йил ўқигани, революциядан кейинги биринчи битирувчилардан бўлгани, эндиликда набиралари борлигини йиғлаб айтиб берди. Кейин йиғидан тўхтаб: «Энди мен юз ёшдаман», деди. «Амма, қанақасига юз ёшда бўласиз?» — сўрадим ундан. «Йўқ, шу воқеалардан кейин энди мен юз ёшдаман. Мен энди яшашни истамайман. Зарур бўлгани учун яшашим мумкин, лекин буни истамайман», деди. Андрей Ильич ҳам... — Нина хўрсиниб тўхтаб қолди.

— Менимча, у аста-секин адои тамом бўляпти. — деди Нина. — Ҳзига-ку билинмайди-я, аммо мен борганимдан бери хаста. Аммам эса, биласизми, бу йил тўсатдан... — У мана шу «тўсатдан»ни яхшироқ туншунтиромоқчи бўлгандек тўхтаб қолди. Лопатин эса ўзи билган опаси бошқача бўлиб қолишига, барибир, ишонгиси келмасди.

Қизи нима дейишини кутиб, индамай унга қараб қолди. Гурский чекаётган ва йўлакда кутиб турганини унутмай, Лопатин унга бошидан ўтганларини гапириб берди.

У бу йил баҳорда бўлиб турган анчайин аҳмоқона бир воқеага дуч келиб қолди. Тернополь қамал қилинган пайтда телеграф орқали иккита мақола юборган Лопатин шаҳар озод қилинганидан сўнг редакцияга чақиртирилди ва у учинчи, қоралама мақола билан Москвага жўнади. Бемаънилик шундан иборат бўлдики, бандерачиларга дуч келиб қолишидан қўрқиб, у бошқа мухбирлар билан бирга фронт штабига тунда йўлга чиқишга юраги дов бермади — сафарни эрталабга қолдирди. Мухбирлар тундаёқ эсон-омон етиб олишди, у бўлса куппа-кундуз куни ўрмонда отишмага дуч келиб қолди. Фронт штабига етиб олиш учун унинг ихтиёрига берилган шофёр тезликни ошириб олға юриш ўрнига машинани тўхтатиб, ўзини зовур панасига олди, Лопатин эса баранкани ушлашга улгурмай кўкрагидан ўқ еди. Агар орқадан аллақайси команда билан «студебекер» келиб қолмаганида шу билан унинг куни битган бўларди. Солдатлар автоматлардан ўрмонга қарата ўқ узишди. Афтидан бандерачиларнинг ҳоли вой эканми, тумтарақай қочишибди, шофёр зовурдан чиқибди, бояги команданинг санитария инструктори кўкрагини бинт билан боғлаб қўйибди: уч километрдан кейин аллақандай медицина қароргоҳи чап томонда эканини билдирувчи кўрсаткичга дуч келишибди-ю, йигирма минутдан кейин уни операция столига ётқизишибди.

— Ярам оғир эмас, — гапини хулосалаб деди у, — ўқ кўкрагимни тешиб ўтган ва анчагина қон йўқотганимни ҳисобга олмаса, асорати унчалик бўлмайди. Икки ҳафтадан кейин мени бу ерга, Москвага жўнатиб

си шундан иборатки, Москвада тили бир қарич одамлар ваҳималироқ бўлиши учун: «Ўқ яна бир сантиметр чапга ёки ўннга текканида тамом-вассалом бўларди», деб гапни юракдан бошлашни афзал кўришади. Шунанга бўлмасин деб, ҳар эҳтимолга қарши телеграмма юборгандим.

— Кейин нега яна оғриқ турди? — сўради Нина. — Пневмоторакс¹ бўлибдими?

— Жа олим бўлиб кетибсан-а! Йўқ, бундан ҳолиман. Плеврит² оғриққа сабабчи бўлган. Кейин эса аллақерда — балки мени бу ерга олиб келган самолётда — йўтални орттириб олдим, менга эса шу пайтгача ҳали йўталиш мумкин эмас. Чекиш ҳам мумкин эмас, қачон «мумкин» бўлиши ҳам маълум эмас. Лекин жудаям хумор қилипти.

— Бечорагинам! — У дадасининг бошини силаб қўйди.

— Аммангни аҳволидан гапириб бер, — деди Лопатин хаёлан опасига қайтиб. — Менинг ярадорлигимни билдириш учун олдиндан уни тайёрлаш лозим бўлганига ишонмайман. Унинг табиатида бунақайин мулойимлик йўқ.

— Ишонмай қўяқолинг, лекин мен шундай қилиш лозимлигини билардим. Кунбўйи мактабда ўзларини тутиб юрадилар, уйда ҳам, Александр Ильичнинг олдида ҳам ўзларини тутиб турадилар. Менинг олдимда эса ўзларини тутолмайдилар. Ахир кимгадир ёрилиш керак-ку! Аммам сизга хат бериб юбордилар, лекин унда ўзлари ҳақида бир оғиз ҳам ёзмаганлар, нуқул мен ҳақимда: сиз мени Москвада қолдирмаслигингиз лозимлигини, агар яна фронтга жўнаб кетсангиз, бу пайтда ойимлар қайтиб келиб қолсалар менга ёмон бўлишини, мен сизларга копток эмаслигимни ва бошқа гапларни тайинлаганлар.

— Нима, хатни очиб ўқидингми? — сўради Лопатин.

— Ўзлари менга бердилар. «Билиб турибман, мазмунига қизиқяпсан, мана, ўқийқол», дедилар. Мен эса Москвада мутлақо қолмоқчи эмасман.

У ўзи билан олиб келган эски портфелидан хатни

олиб дадасига узатди. Лопатин уни олиб курсининг устига қўйди.

— Кейин ўқийман. Москвада қолмайдиган бўлсанг, хўш, унда нима қилмоқчисан?

— Сизникида бир оз бўлиб, кейин қайтиб кетаман. Мактабни битирганимдан сўнг ҳамширалар курсига ўқишга кираман. Битирганимдан кейин, яна икки-уч ой ўзимизда — Омскдаги госпиталда ишлайман — ишга олишга ваъда беришган. Ҳамшираликни обдан ўрганиб олганимдан кейин армияга жўнаб кетаман. Нима, бўлмайдими?

— Бўлади, — деди Лопатин қанча вақт кетишини ўзича чамалаб чиқаркан; бир ойдан кейин мактабни битиради, кейин медицина ҳамширалари курсида ўқийди, сўнг госпиталда ўзи айтган амалиёти бошланади... Демак, келаси қирқ бешинчи йилнинг бошларида... — Фақат бир нарса — ишни жадаллаштириш қолибди.

— Қанақа ишни? — тушунмади Нина.

— Қанақа экани маълум-ку! Урушда қилинадиган ишни-да. Сенга ўхшаганлар, ҳар қандай истак бўлса ҳам, урушда қатнашолмайдиган ишни. Сенлар улгуролмай қоладиган ишни. Ҳайрон бўлма. Фақат сенларда эмас, балки ота-оналарда ҳам бемаъни орзу-умидлар бўлиши мумкин. Сенларда унақаси, бизларда бунақаси. Онангдан хат олмадингми?

— Кейинги пайтларда ёзмай қўйдилар, — деди Нина онаси ҳақида у билан гаплашгиси келмай. — Нима, мени медицина ҳамширалари курсини битириб, фронтга боришимга қаршимисиз? Сиздан буни кутмагандим.

— Йўқ, қарши эмасман, — деди Лопатин, — шунчаки, бундай фикрга ҳали кўникканим йўқ. Сени икки йил кўрмадим, кичкинагина эдинг, энди бўлса, капкатта бўбқопсан. Кўриб довдираб қолдим.

— Довдираб бўбсиз!

— Ким довдирайди? — сўради палатага кириб Гурский.

— Дадам, — деди Нина.

— Унинг ўрнида бўлганимда мен ҳам довдираб қолардим. Бурни билан кокилидан бошқа ҳеч нимаси бўлмаган аллақандай нимжон пашшадек эдинг, энди бўлса биргина оёғингнинг ўзи б-бир ярим метрча келади. Қизармай қўяқол, тентак, агар оёғинг бошинг ҳисо-

ташқи кўриниш — бу энг кейинги масала эканини умр бўйи ёдингда сақлаб қол. Энди менга қулоқ сол, — у ўзича жилмайиб қўйди ва Гурский энди ўзи учун ҳам, бошқалар учун ҳам ҳал қилиб қўйганини билдирувчи Лопатин яхши биладиган ўша жумлани ахийри барибир айтди: — Менга йўл-йўлакай г-гапириб берган, сенга эса ҳали айтишга улгурмаган унинг режаси бундай: агар сени у жўнаб кетгунча бу ердан чиқариш-маса, госпиталда яшаб вақтинчалик ҳамшира бўлиб ишлаш. Менинг режам бундай: унинг р-режасини асосан маъқуллаш, аммо т-тузатиш киритиш шарти билан. Сибирдан у чўчқа боласи каби иркит бўлиб к-келган экан, тезда уни бундай пайтда қадим замонларда айтилмиш камтарона лаш-лушлари ётган «эмка»га ўткизаман-да, уйимга олиб бораман, у ерда менинг онам Берта Б-борисовна уни уйимизда бор нарса билан меҳмон қилади, ювинтиради ва иккита кресло билан битта с-стулни бирлаштириб, ўшатда ухлатади. Қ-қизча, умр бўйи ёдингда бўлсин, дудуқни гапдан тўхтатиш мумкин эмас, акс ҳолда к-касалланиб оқибатда қазо қилади. Эртага эрталаб муҳаррир уйғониши билан сенинг истагингни унга ётиги билан т-тушунтираман. У госпиталнинг бошлиғига қўнғироқ қилади, бу одамсиз ҳеч ким сени бу ерда қ-қолдиролмайди. Бизнинг муҳарриримиз генерал, генералларда эса и-ишонтириш истеъдоди бор. Эътироз билдирмай қўяқол, бу ерда ҳеч қандай н-ноқулайлик йўқ, сен ахир ундан ашула ва рақс ансамблига етук артистликни эмас, балки санитарликни илтимос қиялсан! Даданг шу ерда қолади ва эртага эрталабгача бундан кейинги тақдирингни ўйлаб ётади. Сен эса меникига бориб эрталабгача уйимда овқатланасан, ювинасан ва ухлайсан, ора-чора онам Берта Б-борисовнанинг носоғлом синчковлигини қондирасан. Шахсан мен онамникидан ташқари ҳар қандай синчковликни қондиришга қ-қодирман. Кўрамиз, сен буни қандай у-уддаларкинсан. Хўш, қалай? — Лопатинга ўгирилиб сўради у.

— Ҳар сафаргидек, ҳаммадан кўра оқилсан.

— Ташаккур. Менинг шухратпарастлигим қондирилди ва биз бу ерни тарк этамиз, чунки ҳечам вақтим йўқ, б-бош мақола ёзиш осонмас!

Гурский кириб келганда ўрнидан қўзғалган Нина

— Шунга розимисиз, шундай қилинса ҳаммаси тўғри бўладими?

У ҳеч нима демади, фақат бошини ирғаб қўйди.

— К-кетдик, — Нинанинг қўлидан тутиб Гурский эшик томон бир-икки қадам юриб тўхтаб қолди. — Редакцияга унинг онасидан х-хат келувди, орқамга қайтиб шуни қизингга билдирмай секин қ-қўлингга бериб кетмоқчи эдим-у, аммо ўйлаб кўриб уялиб кетдим, бу қизингга нисбатан дўстона м-муносабат бўлмасди. — У Нинанинг қўлини бўшатиб Лопатинга яқинлашди-да, Ксениянинг хатини унга узатди. Конвертнинг қалинлигига қараганда узундан-узоқ ёзилган хат бўлса керак.

Лопатин қизига қаради, Нина ҳам конвертнинг қалинлигини сезгандек туюлди унга.

— Сизга квартирани алмаштириш хусусида ёзган бўлсалар керак. Бу ҳақда мени уч ой олдин хабардор қилиб, сизни кўндиришимни мендан илтимос қилгандилар.

Унинг овозида болаларга хос бўлмаган совуқлик бор эди.

— К-кетдик, — Гурский яна унинг қўлидан тутиб палатадан олиб чиқиб кетди.

— 2 —

Ксениянинг мактубини Лопатин онаси йўллаган хат ётган курси устига қўйди-да, кўзларини юмиб, қизининг етти ёшлик пайтини, Ксения билан бирга уни биринчи мартаба мактабга олиб боришганини эслади. Ўшанда унинг оёқлари узун бўлгани учун Лопатин Нинани жирафа деб тегажоқлик қилса ҳам у бунга ҳафа бўлмаганди: тез юрадиган жирафалар унга ёқарди. Кейин эса онаси орзу қилгандек эмас, балки бичимсиз қизча бўлиб етишди. «Хўш, нега, нега бунақа? — дерди Ксения. — Мен азоб чекаётганимда фақат гўзал қизалоқни орзу қилгандим, у бўлса борган сайин сенга ўхшаб кетяпти».

Ксения туғруқхонага етиб бориши билан осонгина бўшаниб олган бўлса ҳам «азоб» сўзини нуқул такрор-
 тайваради. Бу унга хун қиларди. Аммо қизининг



Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**